

Nogle sager fra ryttergodset

Ved *H.K. Kristensen*

Da Kristian V begyndte at forberede en krig mod Sverige for at tilbageerobre de skånske landskaber, var det nødvendigt som for alle datidens hære at skaffe sig et dygtigt rytteri. Men det var kostbart. Man udlagde 1670 størstedelen af krongodset til underholdning for dette rytteri, hver 8. tdr. hartkorn skulle danne et lægd og stille en rytter med fuld udrustning. Denne kunne være gårdmanden selv, hans søn eller en dygtig karl. Var gården ikke på 8 tdr. skulle flere i forening stille rytteren. 1676-79 fik vi da den skånske krig, som ikke bragte os det tabte land tilbage, men lagde de hårdeste byrder på rytterbønderne, mange faldt i den blodige krig, og tilstanden på godset forringedes. 1680 skiltes så rytter og bonde ad, godset havde ikke magtet, at samme person skulle være både bonde og rytter. Bonden eller bønderne på de 8 tdr. hartkorn skulle levere en bestemt mængde føde til rytteren og hans hest og et hus i nærheden af gården, som rytteren kunne bo i, desuden skulle bonden betale penge til regimentskassen og korn til magasinerne.

1. jyske rytterregiment dannedes 1675, og det fik 1677 *Herman Frantz v. Schwanewede* (1637-97) til oberst og chef. Han tilhørte en gammel bremisk adelsslægt, gik i Carl Gustavs tjeneste, men blev fanget ved Nyborg 1659 og trådte 1660 i dansk tjeneste. Ved oprettelsen af det nationale rytteri blev han ritmester og udmærkede sig i den skånske krig ved sin *egen* og dristige taktik. Med små styrker på ca. 100 ud søgte ryttere og støttet af små afdelinger fodfolk opsnappede han afdelinger, endog den svenske generalauditør med arkiv og kongeligt segl. Hans bedrifter blev i folkemunde helt sagnagtige. Mod sine bønder kunne han være barsk, men også godmodig og velvillig.

Rytterbønderne mærkede dog mere til regimentskriveren

end til obersten. 1677-90 var denne *Anthoni Barckman*. Han havde i 4 år været amtsforvalter i Lundenæs amt. I flere år var der uorden i hans regnskaber, og 1. maj 1690 blev han suspenderet og derefter afsat, men blev benådet, senere var han »herberger« i Ribe og døde 1703. Som skriver efterfulgtes han af *Anders Hansen Rasch*, som er omtalt i forrige årbog.

Schwanewede blev efterfulgt af *Ditlev Brockdorff* (1655-1737), der var søn af en holstensk-gottorpsk oberst og amtmand. Også han havde deltaget i den skånske krig, og efter at have avanceret til oberstløjtnant blev han 1688 major og 1692 oberst og chef for 1. jyske regiment. Han deltog med de danske hjælpetropper i kampene i Flandern, men blev 1709 kaldt hjem og udnævnt til generalmajor og inspektør over rytteriet i Danmark.

Det vestjyske regiment havde så godt som alt ryttergods i Lundenæs-Bøvling og Riberhus amter samt i Slavs herred og en del af godset i Anst herred. En besigtigelsesprotokol fra 1686 opfører navne på 1136 rytterbønder i dette distrikt, herfra går dog godt en snes stykker, som kun nævnes til enge, stuf og jordløse huse. Godset var altså meget omfattende, og det kunne være særdeles vanskeligt for regimentsskriveren at holde regnskab over alt dette. Hovedkvarteret var i Varde, her afholdtes sessionerne, hvor amtmanden og obersten var til stede og traf beslutninger (resolutioner) om forskellige forhold på godset, som regimentsskriveren havde fremført i en såkaldt memorial. Her fås ofte gode oplysninger om den tids landboforhold. I det følgende fremdrages en række poster fra memorialen 1689, som behandles på en session, der denne gang blev holdt i stiftamtmandens bolig på Korsbrødregård i Ribe d. 19. marts. For øvrigt har »Fra Ribe Amt« tidligere bragt bidrag fra Ryttergodset, således 1943 og 1950.

Af memorialen ser man bl.a. at der bevilges hjælp både til anskaffelse af korn og kvæg, lettelser i afgifterne osv., og hartkornet blev mange steder reduceret. Men byrderne var for store, og desuden kom ved den tid en række dårlige år for

landbruget med mer eller mindre udpræget misvækst samt »kvægs og bæsters frafald«. Rytterne kunne også være besværlige at have i nærheden af sig. Efter 1715 blev de forøvrigt taget ind ude fra landet og anbragt i samlede belægninger, bl.a. på Koldinghus. Man fandt, det vestjyske ryttergods var for ringe, og 1719 blev det solgt ved store auktioner i Varde.

I det følgende refereres for hver post først regimentsskriverens indstilling, dernæst sessionens resolution og sluttelig mine kommentarer.

Post 7.

Niels Andersen i *Vrå, Lejrskov sogn*, dengang Koldinghus amt, var selvejer, men var blevet udlagt til at være rytterbonde, men han var forarmet, og da bygningerne brændte, blev han og gården lagt under lensmanden på Koldinghus, men 1687 blev han atter ansat til at holde en rytter. Han tog da til tinge og overdrog sin selvejerrettighed til kongen og begærede, at en af hans sønner, som havde et godt rygte »og nogenledes kan stille kautio« måtte få gården i fæste. Tillige ansøgte han om, at sønnen måtte få nogen hjælp den første tid, og »at den jord, som fast i mands minde havde været bortpantset fra gården må komme tilbage igen«. Regimentsskriveren tilføjer, at hvis dette ikke sker, bliver stedet »slet øde«.

Sessionen svarede, at sønnen nok skulle få gården i fæste, men han måtte møde til næste session og akkordere om indfæstningen. Angående den pantsatte jord skal regimentsskriveren indkalde de panthavende og i uvildige dannemænds nærværelse gøre afregning, så jorden igen kan hjemfalde »til kongen og gården«. I »næst forrige post« var det bestemt, at alle selvejeres adkomster skulle fremlægges og undersøges, måske vil det derved vise sig, at den tidligere ejer af gården i *Vrå* ikke havde gyldig adkomst, og så, hævdede sessionen, kunne pantet ikke »eragtes gyldigt«.

- Niels Andersens overdragelse er et eksempel blandt mange på, hvordan de gamle selvejere forsvandt. »Næst forrige

post^e handler om en specifikation over selvejernes skøder og adkomster, som sessionen havde krævet udarbejdet og fremlagt. Efter at Frederik II havde samlet godset i Koldinghus' store vildtbane, søgte han at udrydde selvejet, for både han og de efterfølgende konger - såvel som godsejerne i det hele taget - så ikke med blide øjne på selvejerne. 1580 tilbød han dem at nedsætte deres afgifter, hvis de godvillig afstod deres rettighed til kronen. Ikke mange tog mod tilbuddet, for 1614 var der endnu 324 selvejere i Koldinghus len. De vestjyske herreder var derimod næsten blevet rensat for selvejere allerede under grevefejdens efterspil. Ved matriklen 1688 fik selvejerne i virkeligheden en stærkt forringet stilling. De havde måttet svare »landgilde« til kongen eller den, der havde »herligheden« af deres gård. Denne landgilde var mindre end den, en fæster svarede af en lige så stor gård. Når en selvejer tiltrådte en gård, måtte han ikke blot udkøbe sine medarvinger, men også erhverve et »husbondsholdsbrev« af herligheds-ejeren. Da de to første matrikler, 1662 og 64, beregnede hartkornet efter landgildens størrelse, kom selvejeren altså ikke til at svare landgilde af gårdens hele værdi. Herved blev der en mulighed for at svare en større skat samt efterhånden at kunne betale arvingerne. Men ved matriklen 1688 forsvandt skattefordelen, da gårdenes tilliggende opmålted, boniteredes og sattes i hartkorn. Dog kom en bestemmelse i Danske lov dem til hjælp, idet den fastslog, at de kun skulle yde 1/4 hoveri. Denne lovbestemmelse er skyld i, at de i post 7 nævnte specifikationer over skøder skulle indsendes. Trods hjælp var byrderne blevet for store for rytterbønderne, man måtte gribe til at nedsætte hartkornet. Ved 1. jyske regiment må det være sket kort efter oprettelsen. De fastsattes for alle distrikter 1696.

Post 8.

I *Egholt* ligeledes i Lejrskov sogn, var Jens Hansen fæster på en halvgård, der blev udlagt til rytteriet fra amtet, men han

døde 1687 »i armelig tilstand«, han havde fået hjælp til at købe et plovbæst, og ved hans død var hesten tilstede, men der var ingen bygninger. Den afdøde havde været hos sin fader, der havde et bol i nærheden. Jens Hansen havde drevet halvgården derfra. Imidlertid var bolsmanden også død. Officererne havde da foreslået regimentsskriveren at overlade fæstet til en Nis Andersen, som havde tjent i byen i 4 år og havde et godt rygte, nu havde man overtalt ham til at overtage fæstet, dog på den betingelse, at han måtte få begge ejendomme under een bygning og få nogen hjælp til byggeriet og til at anskaffe en ko samt blive fri for at betale indfæstning

Sessionen bevilgede det alt sammen og skrev bl.a., at »hannem og af kassen gives til hvert fag (nybygning) 1 sdl. og derforuden om noget norsk tømmer findes i forråd, da må hannem også sparrer (spær) til overdelen gives«. Hjælpen til koen var 6 sdl.

Under Carl Gustavkrigene og pesten 1659 blev mangfoldige ejendomme på denne egn øde, og mange blev afbrændt. Endnu 1689 var de ikke alle blevet opbygget, derfor kunne Niels Andersen tildeles 2 ejendomme.

Post 9.

På den anden halvgård i *Egholt* var fætteren Laurids Michelsen også død i »armelig tilstand«, og der var så ringe bygninger på stedet, så regimentsskriveren foreslog, at der blev givet hjælp til tømmer til 6 fag hus, ligeledes 1 dl. pr. fag, og at den ny mand blev fri for indfæstning, hvis amtmanden kunne godkende en sådan ordning. I så fald mente skriveren, at en Jens Jensen ville overtage gården.

Forslaget blev bevilget, hvis obersten og amtmanden fandt, at bygningerne var så slette. Det er amtmanden på Koldinghus, der her er tale om, og han var ikke medlem af sessionen for det vestjyske ryttergods.

Post 10.

»Vulf Jensen i *Leierskouf* har fået stor forstærkning år efter andet, intet igen betalt, og ingen forbedring synes, svarer dog hans rytterhold, men kan umulig uden hjælp af korn blive ved eller få sået, og findes flere dislige, om ikke en eller to, andre til afsky og eksempel, efter amtmandens god befunden, måtte skikkes til Fredericia til musketerer, eller for en anden dygtig bondekarl udveksles at prøve, om han ville gøre godt, ellers kunne han udvises den samme vej«.

Resolutionen: »Denne skal straks sættes fra gården og fra hannem tages det, hvis han haver både bæster, kvæg og bohave, og såfremt regimentsskriveren ikke straks kan få en anden, som gården kan antage, så skal han dog uden nogen forsømmelse lade vårsæden så, hvortil menige sognemænd skal tilhjelpe, og så med hr. amtmanden konferere, at gården inden høsten bliver igen antagen«.

Barckman foreslår, at den forsømmelige bonde skal i trøjen i stedet for en soldat, og at denne så skal overtage gården. Der henvises til amtmanden i Koldinghus amt.

Post 11.

»*Siøgård mænd* i *Vamdrup sogn* ansat for 12 tdr. 4 skpr. (hartkorn) fik ingen afslag eller afgang for mangel af gjærdsel og stavrhug, haver ingen skov, må dog årligen have en stor del gjærdsel, og kan afgangen komme på 1 td. 4 skpr. 2 fkr.«.

Resolution: »Såsom disse *Siøgårdmænd* selv ingen skov haver, men stedse haver nydt deres gjærdsel hos naboerne og på den holstenske side, som nu er så strengelig forbøden, da som sluttes, at dette må være en forseelse af commissionen i Viborg, at de ikke såvel som andre haver nydt afgang for mangel af gjærdsel og staverhug, synes os derfor billigt, at den afgang, som kan bedrage 1 td. 4 skp. 2 fjk. dennem og bevilges, som når lægene omgøres, kan observeres«.

-Gærdsel og stave huggedes i skoven og benyttedes på den-
ne egn til rishegn om vange, tofter og haver.

Post 13.

»Nis Jepsen i *Gesten* og Peder Sørensen i *Glibstrup* er i tvistighed om noget ejendom, som i gammel tid er solgt fra den førstes gård, da den var selvejer, og som den fulde skyld blev bestående på gården, haver Peder Sørensen ladet denne ejendom aparte i landmålingen taksere og sat for 1 skp. 2 fk. 2 alb., som han formener aleneste at bør contribuere af, alligevel han tilforn haver kontraheret at give gården til hjælp 17 mark danske, mens hans skøde tilholder ikke uden 3 mark«, og som dette skal være den bedste eng fra Nis Jepsens gård, vil han gerne have engen tilbage igen, imod at Peder Sørensen får det, han kan tilkomme, og som må kunne fremgå af det, han og hans formand årlig har kunnet nyde af engen.

Post 14.

»Fast på lige måde haver det sig med forrige præsteenken i Veerst og rytterbønderne Iver Lauridsen og Nis Jensen i *Gesten*, og uanset dom er gangen i sagen, så synes bønderne dog ikke dermed at kunne være benøjet, men indflyer til sessionens nærmere kendelse«.

Både post 13 og 14 befalede sessionen at få behandlet på samme måde som sagen fra gården i *Vrå*, se post 7.

Selvejerne faldt ofte for fristelsen til at bortpante jord fra gårdene, når de var i knibe, noget, som navnlig regiments-skriver Blanchsted i 2. distrikt rasede imod.

Post 15.

Rytterbønderne, navnlig i *Koldinghus amt* var plagede med urimelig mange ægter og rejser. Sognefogderne skulle ellers føre bog over dem, både over hvem, der befalede ægterne, og for hvem bønderne kørte. Bogen skulle forevises sessionen. Tit kom der dog krav om kørsel med rekrutter, montering og

andet, så bonden efter regimentsskriverens opfattelse derved »kedes og findes trodsig... og plat tør sige nej« til at køre, men når det var i kongens tjeneste, burde nægtelsen straffes.

Hertil blev følgende resolveret:

»Hvor generalkommissærers pas, oberrentemesters, amtmændenes og regimentsskriverens ordre - som uden tvivl vil blive grundet på velbemeldte herrers anordning - forevises, er bonden skyldig at køre, og skal hver sognefoged eller lægdsmand gives en bog sådanne passer at indskrive udi, og for hvem de kører, som til hver session skal indkomme og efterses. De bønder, som herimod med køren eller i andre billige måder findes modvillige, kan indhentes og efter amtmændenes godtbefindende (straffes) enten hos gevaldigeren eller og på pælen eller træhesten«. Og hvis de opsætsige er bemidlede, skal de betale 2 lod sølv, hver gang de har været overhørig, og desuden skal de betale for rejsen og vognlejen.

Post 16.

»Nu i vinter, da jeg med ritmester Kaas rejste om ved besigtigelse og en rytterbonde ved navn Hans Sørensen i *Kjelst* så godt som måtte nødes til at give en hest til hjælp for vognen, var det glat og meget hart føre, samme hest, som ikke var skoet, faldt nogle gange, og hvordan der er kommen, så er hesten derefter befunden død. Jeg haver ladet hesten vurdere, befandtes 9 år gammel og agted at kunne have været 9 sdl. værd. Nu er samme bonde så trodsig, og vil ikke lade sig nøje med noget til hjælp til en plovbæst igen, men plat siger, at (han) hverken vil pløje eller så, med mindre han får en hest igen. Begærer derfor allerydmygst, om han måtte hjælpes med penge til en hest igen, såsom det ikke var i mit ærinde, hesten skulle være kommet til skade, og om imod forhåbning jeg kunne tilkendes at give ham noget til hjælp, det da af de høje herrer selv måtte sættes, thi skulle dette gå bonden an, da blev udfunden mange, som sådant skulle praktisere, når de en gammel hest fradøde«.

Resolution: »Såsom denne mands hest er kommet til ulykke på besigtigelsen i Kgl. Mays. tjeneste, da såfremt bonden ikke kan komme afsted med hans avling, ikke heller selv formår at købe sig en hest, så bevilges hannem af kassen efter forindførte takst, og skal han til næste session indkaldes til eksamen, hvorledes med hesten er tilgået«.

Ritmester Jens Eriksen Kaas (c. 1637-1727) med sparren i våbenet blev ritmester 1683, tog afsked 1692 efter 40 års tjeneste ved militæret, de sidste 22 ved 1. jyske rytterregiment. Efter sit ægteskab med en borgmesterdatter, Magdalene Margrethe Brockman, var han ejer af Røjgård i Gjesten sogn. Når Hans Sørensen var så vred, skyldes det vel, at han havde bondens kærlighed til sine dyr, især heste, og var oprørt over den mishandling, hans hest havde været ude for. Sessionen bevilgede da også det normale beløb til anskaffelse af en hest.

Post 18.

»Fast mestedelen af rytterbønderne, især i Riberhus, Lundesnæs og Bøvling amter klager over, at de er for højt og for ulige ansat«. Regimentsskriveren er af samme mening og skriver, at de fleste »mærkelig aftager«, siden den ny matrikel kom, de kan ikke klare så store afgifter »i denne skarpe egn«, hvor der tilmed har været misvækst i 4 år.

Sessionen svarede, at han skulle udarbejde en specifikation både over den første inddeling i rytterhold såvel som den sidste efter det nye hartkorn, sessionen ville derefter indsende dem til generalkommissariatets nærmere afgørelse.

Post 20.

»Findes tvende forarmede rytterbønder i *Calslund*, Niels Olufsen og Anders Sørensen, ansat for 5 tdr. 3 skp. 2 fkr., som haver tilforn fået stor hjælp både af bæster og kvæg, såvel korn, kan dog intet hjælpe, og nu aldeles intet har enten til rytteren eller dem selv, er ikke heller forhåbning om, at de nogensinde skal kunne opkomme, ingen heller kan be-

kommers til stedet, førend disse bliver ganske udryddet, om ikke disse og andre dislige, når de først for amtmændene er indkaldet og eksaminerede, må ganske udjages og andre til afsky anses med behørig straf, stedets tilliggende jord af naboerne dyrkes og drives, sædekornet af magasinet tages og rytteren af kassen, til den ny høst haves, kan forplejes«.

Sessionen bestemte, at de to bønder skulle behandles som Vulf Jensen i Lejrskov, altså at de skulle sættes fra gården og fratages, hvad de ejede, og regimentsskriveren skulle sørge for, at avlen blev passet. Var der ingen til at overtage stedet, måtte man fæste gården ud til en husmand, enten til en af selvejernes husmænd eller til en, man kunne regne med ville være flittig og dygtig. Han måtte da beholde alt, hvad de forrige havde haft på stedet, og hvis han behøvede sædekorn og lidt ædekorn, skulle det lånes ham, men det skulle betales tilbage til magasinet, når høsten var forbi. Kunne en fæster ikke skaffes, måtte regimentsskriveren tage naboerne og bymændene til hjælp for at få gården drevet. Rytteren skulle forplejes af kassen, indtil der var indhøstet.

Da selvejerne rådede over deres egen jord, kunne de give plads til husmandshuse og derved få en lejeindtægt, og det gjorde de i stor udstrækning, navnlig i Jyllands østlige egne. For adskillige var det det bedste ved at være selvejer.

Post 26.

»En navnkundig, dog ikke til det bedste, trættekær og opsætsig rytterbonde Marchus Hansen i *Malle* (Horne sogn) i Lundenæs amt er så (godt) som rømt og undvigt ryttergodset, henflyt til en gård Agerkrog (Tistrup sogn) på hr. admiralitetsråd Lassens gods fast med alt det, han haver, under et skin, at hans søn havde det (den) i fæste.«

Barckman fortæller videre, at sønnen »intet i verden havde«, da han som dreng var på faderens gård. Nu var han gift på Agerkrog og hæler forældrene hos sig og alt det, de har bragt med derhen. Kun »en ringe ting« lod de blive tilbage

på ryttergården. »Denne Marquord (!) i Malle har jeg vel fået dom over med stor møje og mange rejser, men ikke som burde«. Han ansøger derfor om, at »denne forhærdede og meget opsætsige bonde« måtte blive pågreben, hvor han findes, og sættes i fængsel enten hos gevaldigeren eller i nærmeste købstad og enten gøres til musketer, »såsom han er frisk og stærk«, eller sendes til Bremerholm. Endelig søger han om, at dommen over bonden måtte fyldesgøres, så der ved rettens hjælp blev gjort udlæg i hans og sønnens midler, og det ligeledes måtte blive oplyst, hvorledes admiralitetsråden havde antaget og hælet fader og søn, da sønnen - påstod Barckman - »havde været fælles med faderen« om ryttergården, og han var taget derfra uden flyttebevis.

Sessionens resolution gik ud på, at den afsagte dom over Markus Jensen beviste, at han »på umanerlig måde« havde undvigt ryttergården og flyttet til Agerkrog med kone og børn og »fast al havende middel«. Markus var selv mødt på sessionen og indgav en ansøgning om, at hans datters mand måtte overtage fæstet. Det nægtede sessionen, da man ikke »eragtede« ham dygtig, og han ikke kunne stille kaution. For Markus Hansens formastelse og vanartige forhold, og fordi han havde ladet »to fast umyndige sønner« fæste Agerkrog, havde fjernet og skjult sine midler, så der »fast intet« var tilbage til besætningen og rytterens underhold i Malle, lod sessionen ham anholde for at sende ham til Bremerholm »der i fængsel og jern et år at arbejde«. Regimentsskriveren skulle lade et fangejern lave til ham og føre ham til Kolding, så han derfra »med første farende skibsrum« kunne bringes til København. Dog skulle alt overlades til kongens endelige afgørelse.

- Det er værd at lægge mærke til, at sessionen ikke siger noget om sagsanlæg mod admiralitetsråden. Denne var nemlig en af landets dygtigste og mest durkdrevne og såre veltrænede i en proces. Man har været klar over, at en sådan proces

kunne blive meget langvarig, kostbar og måske give et ganske andet resultat end det, man ønskede.

Markus Hansens overtrædelser består åbenbart deri, at han har forsømt at opsigte fæstet af sin gård på lovlig måde, hvorfor han kunne betegnes som rømningsmand, at han har opladt det til efterfølgeren uden fæstemålet var i orden med herskabet, og han formentlig har flyttet så meget med af sit gods, at der ikke var tilstrækkeligt tilbage til at dække byggefæld. Alligevel synes straffen urimelig hård, og Barckmans påstande kan næppe alle holde stik, således har sønnen næppe været nogen dreng ved flytningen, da han omtales som gift. For øvrigt overlades straffen endeligt til kongens afgørelse. Horne og Tistrup sogne ligger i Øster Horne herred, der dengang hørte under Lundenæs amt. Jens Lassen (1625-1706) var født i Nr. Bork, blev 1650 skriver i Christiansstad len, 1651 renteskriver, storkøbmand, skibsreder, særdeles virksom ved Københavns forsvar, 1660 admiralitetsråd, 1661 landsdommer, ejede en tid 5.482 tdr. hartkorn, her på egnen bl.a. Grubbesholm og Nørholm, hvorunder den tidligere herregård Agerkrog lå. En gevaldiger var det samme som en profos, dvs. en fangevogter og skarpretter hos militæret. Få år senere opførte regimentsskriver Anders Rask et gevaldiger hus eller et »stokkehus« i Tarm for det Schwanewedeske regiment og til skræk og gru ikke blot for soldaterne, men for hele egnen.

Som et eksempel på de mange klager, der kom fra rytterbønderne, skal her sluttelig gengives et brev. Når klageren, Ifver Maltesen i Kragelund, Bække sogn, er blevet så sørgelig hjem søgt, skyldes det, at han boede ved »herredsvejen«, landevejen fra Kolding mod Varde og Skjernbro. Den forbandt Øst- og Vestjylland, og desuden krydsedes den af hærvejen umiddelbart nord-øst for Kragelund by.

Brevet gengives med komcipistens bogstavering. Iver Mal-

tesen kunne nok selv skrive, han skriver sit navn med tydelig og letlæselig skrift, som dog adskiller sig noget fra selve brevets, så det er næppe ham, der har skrevet det.

Husk, at v og u, i og j brugtes i flæng!

»Suplicacion til de gode herrer Ved Hans kongl. Mayst. Sesion anlagende Iffuer Maltessen i Kragelund. -

Håyædele och Velborne Høye Herrer Ved Hans Kongl. Mayst: sesion.

For Eders Høye Herrer Hafuer Jeg Fatige mand Nafuenlig Iffuer Maltesen af Kragelund Vdj Beche Sogn Vdj Koldinghuus Ambt min Haarde Nød och trang til kiende gifue och min store Armod, som Jeg med min Hustru och smaa Umøndige Børen lide, daa bestaaer min fatigdom for det første, da Marsien gich fra Holsten, da Hafuede Jeg Indqutiering af Hr. Maior Clodis compani Vdj En natt, huade folch och Hester forterde, Jeg aldrig Inted derfor Haffuer bekomet, och matte Kiøre med folchene 4 miel. For det 2. Hr. Capteien porterborrig med Hans underhafuende Compani Vdi tuinde Natter, dj folch, som Jeg Haffde Inde, som var 18 personer, matte shafue fornøden øll och mad, der foruden fornøden fored til 3 Hester baade Høy och Hafueer och siden shafft Korn, och Huis dj iche forterde, det dog dj på Vogene med sig, och matte Køre med dennem 2 Miel. For det 3. oberst Leeutenant Momgaard med 4 Companj Vdi Vorth Sogen, Hvor af Jeg fatige mand Haffuede 46 mand foruden quinder och børen Vdj 2 Natter, dj tog Sielf Huad dem ferefantis Vdj min Hus och gaard, baade øle och Mad och siden faar och lam och siden andet, som dennem forekomme, derforuden fornøden fouragier til 4 Heste med Høy och Haf(er), och Huis Jeg iche sielf haff(de), Nød dj mig och med tuange at shaffue, och siden matte følge med dennem Vdj 2½ Vger, saa at min En beste och min Vogen shændeshe matte Vndvige, och den største dell af min Rug Sæd blef shaadsh urørtdt och Vsaaed, beder derfor I alle Vnderdaninghed I Høye Herrer I Mildhed Anseer min store nød och trang och Aremod mig fattige

mand Igiennem drager, Huis min Rytter til Lige med Hans Hest schal hafue, maa Jeg med den Enne beste hannem tilføre, Hvor paa Jeg Vnderdanigste forvinter Nogen Hielp til min store Trangs fremsettelse med Noget til min gaards och Aflings forbedrings, Huad som I goede Herrer Sielf Vdj Mildhed behager, Huis iche det er muligt, Jeg Nødtrengende, fatige Mand noget Hielp kand bekomme, da er det umuligt, Jeg Kand Suare Hans Kongl. Mayst: Eller min tillagte Rytter, Huis mig Her Vdj Vederfaris, schal den allermichtige gud igien belønne Rigeligen och Rundeligen, Huor om Og flitig schal andholdis af mig, som er eders gode Herris ydmygelig tienner.

J Goede Herris ydmygelig och aller Under danigste

Tienner
Iffuer Mallettesen
 Egen Haand

Datum Kragelund

d. 19. Januarj Anno 1690

(Påskrevet med en anden hånd og med amtmandens og oberstens egenhændige underskrifter):

Naar herpaa forschaffes Hr. Amtmandens attest, hourledis det sig hermed forholder, og om dette saaledis udj sandhed at vere, schall det effter Billighed blifue observered, og Supplicanten hiulpen.

Dat. Sessionen udj Warde d. 22 Januarj a 1690.

F. E. von Spechhan. H. Frantz Vonschwanewede. *)

KILDE:

G. Ryt. 6-2. 1. reg.s gods 1680-1714. LA.

*) Anst herred, hvori Kragelund ligger, hørte dengang under Koldinghus amt, hvorfor det blev pålagt dettes amtmand at undersøge sagen. - Frants Eberhard v. Speckhan, 1628-97, var en indvandret tysk militær, der efter at have været oberst, oberstløjtnant, adlet og overhofmarskal 1682 blev stiftsbestalingsmand over Riberhus amt og samtidig gehejmeråd. Skaftekorn = utærsket korn.